

Nr 189.

Av herr **Bergman**, *angående likställande av lärarne vid statens provskola, Nya elementarskolan, med lärarne vid provårsläroverk i avseende på det för dessa senare föreslagna särskilda arvodet samt om höjning av detta arvodes belopp.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 260 har bland annat föreslagits ett särskilt arvode åt de ordinarie ämneslärare, som tjänstgöra vid vissa läroverk, vilka jämte sin med övriga högre allmänna läroverk gemensamma uppgift även hava den att tjäna som utbildningsanstalter för lärarkandidater, de s. k. provårsläroverken.

Förslaget är föranlett av en den 8 oktober 1912 daterad skrivelse till Konungen från rektorsämbetet vid ett av de ifrågavarande läroverken, nämligen Uppsala högre allmänna läroverk. (Skrivelsen föreligger in extenso bland bilagorna till lärarlönenämndens betänkande av 1914, I, band 3, sid. 490—493). Ifrågavarande, väl motiverade framställning gick ut på ett särskilt arvode å 500 kronor för var åt rektor samt ordinarie ämneslärare vid provårsläroverken. Lägre belopp torde, säger rektor Nordfelt i denna skrivelse, icke kunna bestämmas, om det skall göra åsyftad verkan. Lärarlönenämnden, som i sitt den 31 oktober 1914 avgivna betänkande yttrat sig om framställningen, finner den välgrundad och tillstyrker den, dock med två modifikationer: dels undantages rektor vid provårsläroverk från den ifrågasatta förmånen, när han redan förut åtnjuter en särskild ersättning av 1,500 kronor, för sin befattning med provårsinstitutionen — en, som mig synes, fullt befogad anmärkning — dels nedsätter nämnden beloppet för annan ordinarie lärare från de föreslagna 500 till 400 kronor. Principiellt finner nämnden visserligen att provårsläroverkens uppgift är att likställa med högre lärarinneseminariets, för vars ordinarie lektorer

den föreslår ett avlöningstillskott av 500 kronor, men nämnden anser skillnaden uppvägd genom det särskilda anslag, som för närvarande i smärre belopp fördelas mellan de lärare, som tid efter annan hava befattning med provårskandidaterna. Detta kan i några särskilda fall vara riktigt, men för många av lärarna vid provårsläroverken uppgår nämnda ersättning ingalunda till 100 kronor, för många uteblir den vissa år helt och hållet, beroende på antalet provkandidater och variationen av ämnen. Det händer i ett och annat ämne ofta att ingen provkandidat för året förekommer vid ett eller flera av provårsläroverken, och även där ingen sådan vakans inträffar, är det ingalunda alltid provårsersättning uppgår till 100 kronor; för flera lärare har detta hittills aldrig inträffat, endast för ett fåtal kan beloppet gå till avsevärt högre belopp.

Om sålunda redan sänkningen från föreslagna 500 till lönenämndens 400 kronor är svagt motiverad, gäller detta i ännu högre grad den ytterligare nedsättning av beloppet, som föreslagits av löneregleringskommittén. Den fixerar nämligen ifrågavarande arvode till 300 kronor, vilket förslag oförändrat upptagits av Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen.

Något skäl för denna ytterligare reduktion är icke åberopat, och det synes ej heller lätteligen kunna försvaras att ett redan år 1912 som ganska blygsamt ansett belopp av 500 kronor nu, 1918, skulle nedsättas så kraftigt som till 300 kronor, i synnerhet om man vill — såsom åsyftat var — göra provårsläroverken till verkliga elitskolor genom att till dem draga de bästa krafterna. Ju mer den ifrågasatta förmånen avprutas, desto mindre verksam torde den önskade dragningskraften bli, desto lättare neutraliserad av de i regeln större levnadskostnaderna å de orter, där provårsläroverken äro förlagda.

Goda skäl synas därför föreligga för ett bifall till det ursprungliga förslaget, 500 kronor, och i varje fall synes beloppet ej rimligen böra sänkas under det år 1914 av lönenämnden föreslagna, 400 kronor.

I samband härmed torde kunna ifrågasättas, om icke den provårsläroverkens ordinarie ämneslärare tillämnade förmånen borde utsträckas även till motsvarande lärare vid *statens provskola Nya elementarskolan i Stockholm*. I sådant syfte har denna skolas kollegium gjort framställning i ett den 27 februari 1915 daterat utlåtande angående lärarlönenämndens till kollegiet kommunicerade betänkande. Detta utlåtande återgives i hithörande delar i den till motionen fogade bilagan, till vilken jag hänvisar.

På grund av däri åberopade skäl och vad i övrigt här ovan anförts får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte för sin del bifalla Kungl. Maj:ts i propositionen nr 260 å sidan 164 framställda förslag med den ändring, att efter ordet »provårsläroverk» införas orden »ävensom vid statens provskola, Nya elementarskolan samt rektor vid sistnämnda skola»,

att efter orden »arvode av» insättes »400 kronor» i stället för »300 kronor», och

att härav föranledd ändring måtte ske i avseende på beloppet av det för läroverkens stat utgående anslaget.

Stockholm den 10 maj 1918.

J. Bergman.

Bilaga.

Utdrag ur Nya elementarskolans kollegiums yttrande angående lärarlönenämndens betänkande den 27 februari 1915.

Till KONUNGEN.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 5 december 1914 anbefallt kungl. läroverksöverstyrelsen att lämna bland annat läroverkskollegierna vid rikets allmänna läroverk tillfälle att avgiva yttrande över lärarlönenämndens den 31 oktober 1914 avgivna betänkande, så har lärarkollegiet vid statens provskola, Nya elementarskolan i Stockholm, efter det kungl. överstyrelsen anmodat rektor att före den 1 mars 1915 inkomma med nämnda yttrande, förehaft frågan till behandling och får därefter i underdånighet anföra följande.

Med avseende på Nya elementarskolans ställning som statens provskola, vill kollegiet, utöver vad Stockholms lärarsällskaps av kollegiet biträdda hemställan innehåller, dessutom i underdånighet anföra följande.

I fråga om provårsläroverkens lärare har lärarlönenämnden (I, 183) föreslagit ett extra arvode av 400 kronor per år för en var ordinarie adjunkt och ordinarie lektor utöver dem eljest tillkommande löneförmåner. I detta belopp är icke inberäknad den särskilda ersättning för de lärare, som handleda provkandidater, vilken redan nu utgår. Detta tilläggsarvode, som sålunda skulle tillkomma lärare vid provårsläroverk, även om han icke tages i anspråk för provkandidaters handledning, finner nämnden

motiverat genom önskvärldheten att till provårsläroverken locka de bättre krafterna inom lärarkåren, ity att arbetet vid dessa läroverk synes nämnden högre kvalificerat. I fråga om rektor vid provårsläroverken finner nämnden, att det arvode av 1,500 kronor per år, som han redan nu uppbär såsom ledare av den praktiska provårskursen, icke bör ökas. För lektorerna vid högre lärarinneseminariet har nämnden på enahanda grunder föreslagit ett arvode av 500 kronor utöver den vanliga lektorslönen, då dessa lektorer alla i regel tagas i anspråk för lärarinneutbildningen under varje år, ehuru på ett annat sätt än vid provårsläroverken, under det att vid dessa senare en del lärare stundom blott stå i disponibilitet för provåret, har nämnden vid högre lärarinneseminariet satt tilläggsarvodet 100 kronor högre.

I adjunkt Olssons reservation antydes, att utom de nämnda läroanstalterna även statens provskola, Nya elementarskolan kunde vara berättigad att ifrågakomma med ett dylikt extra lönetillägg, något som nämndens majoritet däremot icke synes hava tänkt på. Detta läroverk har emellertid vid sidan av sin uppgift som högre allmänt läroverk en maktpåliggande uppgift som statens provskola och i detta avseende sitt särskilda reglemente av den 2 december 1905. Häri stadgas bland annat »att såväl skolans rektor som enhvar av dess lärare» skall »så långt deras tid medgiver med uppmärksamhet följa den pedagogiska utvecklingen inom och utom landet», en fordran, som den enskilde läraren icke kan efterkomma utan ekonomiska oppoffringar för inköp av nödig litteratur; skolans egna medel, som på grund av de säregna lokalförhållandena, icke ens i samma grad som vid andra läroverk kunna tagas i anspråk för undervisningsmateriel, räcka på långt när icke till en allsidig anskaffning av behöflig litteratur.

De skäl, som nämnden anført för beviljandet av tilläggsarvode åt provårsläroverkens ordinarie lärare, kunna på grund av Nya elementarskolans kvalificerade särställning ord för ord tillämpas även på detta läroverks lärare; det synes vara ett särskilt intresse, att även dess lärarkår rekryteras på ett ur undervisningssynpunkt lyckligt sätt, om den skall väl fylla sin speciella funktion. Parallellen är dess mera klar, som vid provårsläroverken lika litet som vid Nya elementarskolan hela lärarkåren är upptagen av det kvalificerade arbete, som hänför sig till deras speciella uppgifter. Men det är tydligtvis som vid provårsläroverken av vikt, att hela den ordinarie lärarkåren är väl kvalificerad för eventuella prov. Det särskilda reglementet för Nya elementarskolan har också i viss mån tagit fasta på denna parallellism, i det den medger lärare, som tages i anspråk för pedagogiskt prov, nedsättning i tjänstgöringsskyldighet till likhet med provårsläroverkens lärare. Däremot åtnjuter sådan lärare icke såsom vid provårsläroverken särskilt arvode för sådant arbete, ehuru väl det torde kunna anses väl så kvalificerat som provårsledarens. I sin ovannämnda reservation (I, 455) har adjunkt Olsson riktigt uppfattat detta och finner det bero på glömska, att Nya elementarskolans lärare i lönenämndens förslag icke hugnats med samma lönetillägg som provårsläroverkens, ehuru han från sin ståndpunkt vill hava hela arvodesfrågan ordnad på ett helt annat sätt, nämligen därigenom att högre arvoden än de nuvarande ges åt lärare vid provårsläroverken, om och när de tas i anspråk för provåret. Från denna synpunkt finner kollegiet det konsekvent, att lärare vid Nya elementarskolan, då de tagas i anspråk för pågående pedagogiskt prov, skulle åtnjuta särskilt arvode. Emellertid synes det kollegiet, som om lönenämndens majoritetsförslag i denna punkt vore starkare motiverat, då det framför allt gäller att få lärarkårerna vid de nämnda läroverken väl rekryterade. Med avseende på rektor vid Nya elementarskolan drager Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för statens provskola ävenledes den parallellen med

provårsläroverken, att hans skyldighet att undervisa satts lika med rektorernas vid provårsläroverken, men i likhet med lärare, som fått i uppdrag att taga befattning med pågående prov, åtnjuter han ingen särskild ersättning.

Då av det föregående framgår, att en tydlig parallellism råder mellan provårsläroverken och Nya elementarskolan med avseende på särskild kvalifikation av deras lärares arbete, vilken i Kungl. Maj:ts nådiga reglemente av den 2 december 1905 också kommit till uttryck, så synes det kollegiet väl motiverat, att Nya elementarskolans rektor och lärare i lönehänseende sättas i paritet med provårsläroverkens.

Kollegiet får alltså uttala sig för, att rektor, ordinarie lektor och ordinarie adjunkt vid Nya elementarskolan i lönehänseende jämställes med rektor och lärare vid provårsläroverken.
